

Tankový prapor

Josef Škvorecký

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Analýza uměleckého textu

I. část

- zasadit výňatek do kontextu díla
- **Téma:** Hlavní hrdina románu Danny Smiřický (alter ego autora) tráví ve vojenském táboře Kobylec poslední měsíce své služby. Snaží se vojnu „přežít“ bez jakýchkoliv problémů. Jeho cíl komplikuje řada okolností, z nichž nejvýznamnější jsou tupost důstojnického sboru, buzerace všech přítomných zakrslých majorem Borovičkou přezdívaným „Malinkatý Dábel“ a jeho vášnivý vztah s „Janinkou“ Pinkasovou, manželkou jeho nadřízeného, nadpraporčíka Pinkase.
- **Hlavní myšlenka:** Autor v díle zobrazil život vojáků za komunismu, jejich život na vojně v trochu jiné podobě, než by si "soudruzi" představovali, ale tím je kniha zajímavá a vtipná. Zobrazuje v knize několik vojenských cvičení – lépe řečeno pokusů o ně.
- **Motiv:** Lásky, hloupost, ironie, ráznost, řád
- **Časoprostor:** Děj se odehrává ve vojenském výcvikovém prostoru v Kobylci a popisuje poslední půlrok od jara do zimy roku 1954.
- **Literární druh:** Epika
- **Literární žánr:** Próza, román – satirický román z vojenského prostředí

II. část

- **Struktura díla:**
 - Er-forma
 - Chronologický děj
 - Dílo složeno z deseti na sebe navazujících příběhů.
 - Gradace
 - Monology, dialogy, popis autora
- **Hlavní postavy:**
 - **rotný Danny Smiřický**
 - Inteligentní voják.
 - V civilním životě měl pracovat v nakladatelství.
 - Rotný Smiřický vystupuje v tolika prolínajících se náladách s příslušnými maskami, že až skoro ztrácí totožnost.
 - Je to autobiografická postava mladého vojáka.
 - V knize je Danny popsán takto: „*Je to člověk bojácný, a proto svědomitý*“.
 - Byl velitelem tanku a měl rád svou Lizetku, také si však prožil románek s Janinkou.
 - **major Borovička**
 - Přezdívaný Malinkatý ďábel.
 - Není schopný samostatného uvažování.
 - Slepě vykonává každý i nesmyslný příkaz.
 - **nadporučík Pinkas**
 - Důstojník, který je známý tím, že má velmi krásnou manželku.

- Zajímavé je, že během druhé světové války působil v americké armádě.
 - Jeho manželka je milenkou Dannyho (hlavní postavy).
- **Jana Pinkasová**
 - Dannyho milenka a manželka nadporučíka Pinkase.
 - Má malého syna.
 - Je smutné povahy a cítí se osamělá.
 - Velmi krásná, jeden z vojáků (vojenský lékař – původně gynekolog) kvůli ní praktikuje černou magii.
- **Děj:**

Je první polovina 50.-tých let a mladík Danny Smiřický s hodností rotného má do konce vojny pár měsíců z povinné dva a půlleté vojenské služby. Jako velitel tanku o posádce čtyř mužů snáší neustálou buzeraci svých důstojníků. Těší se na slíbené místo redaktora v oddělení anglické a americké literatury v nakladatelství v Praze. Volný čas vyplňuje románkem s manželkou nadporučíka Pinkase, Janou. Jana neustále zdůrazňuje, jak se cítí v táboře sama. V táboře se od velitelů dozví, že má připravit jako odborník na literaturu ostatní sloužící vojáky ke zkouškám FO (Fučíkův odznak). Přihlásí se pouze dva vojáci. Podstatné je, že zkoušku absolvují formou debaty s důstojníky, při které vyjde najevo, že znalosti zkoušejících důstojníků určené literatury jsou skoro stejně (někdy i více) chabé, jako zkoušených vojáků, ze kterých se většina na doporučenou literaturu ani nepodívala. Ačkoli se dá vztah mezi Dannym a důstojnickovou manželkou považovat za intenzivní, po nějakém čase rotný vykoná návštěvu v Praze, a to v domácnosti rodičů své bývalé přítelkyně Lizetky, kterou stále miluje (skončí s ní v posteli). Danny také navštíví nakladatelství, kde pracuje Lizetka a kde má slíbené pracovní místo. O jeho pracovní uplatnění se také zasloužila svou přímlovou jeho sestřenice Alena, která je hereckou hvězdou budovatelských filmů (role zednic, zemědělských dělnic atd.).

V táboře rotný po celou dobu provádí činnosti, které jsou direktivně orientovány na vymývání mozků (např. plánování strategie pro útok amerických tanků, čtení jen určitého typu literatury, ostatní knihy včetně i těch v angličtině jsou v táboře distribuovány načerno). Jedním z nejvyhrocenějších okamžiků příběhu je, kdy rotný Mañas, voják držící několik ocenění za politickou propagandu, je vybrán svými nadřízenými, aby se účastnil ukázkového cvičení před sovětským poradcem. Je tu jenom jeden háček, rotný Mañas za celou dobu ani jednou nevystřelil z tanku (byl zaneprázdněn uměleckou a propagační činností). Výsledek je, že rotný sovětského poradce spolu s ostatními důstojníky stojícími na věži málem zastřelí.

Příběh je zakončen kapitolou o kulturním večírku na rozloučenou. Ten se zvrtné v bujarou zábavu, kde alkohol teče proudem a dojde dokonce i na zpěv písní utahujících si z tehdejšího režimu (připojí se i důstojníci). Hysterický Malinkatý ďábel je ostatními násilně vyhozen z okna. Další den vojáci odjíždí domů. Nikdo neví, kam se Malinkatý ďábel v noci poděl. Uplyne docela dlouhá doba. V žumpě, kde se sléval odpad z celého tábora je při odsávání hadicí nalezena jediná věc, bota Malinkatého ďábla.
- **Výstavba vět:**
 - Hovorový jazyk s mnoha vulgarismy a slangem.
 - Autorův styl je plný vtipů, kterým se člověk musí smát.
 - Používá také zkratky typických pro tehdejší dobu (FO, PPOV, PO ...).
 - Také se objevuje slovenština (to je vraj taká – taký – jako sa hovorí ...).

III. část

- na základě ukázky analyzovat jazyk a jazykové prostředky
- najít umělecké prostředky

Literárně historický kontext

- Období normalizace, zastaveny všechny kulturní a literární časopisy, vychází pouze Literární měsíčník a Kmen.
- Kniha poprvé vyšla v Torontu v roce 1971 v nakladatelství Sixty-Eight Publishers v Torontu.

Další díla:

- Nezoufejte! (básnická sbírka), Zbabělci (román o období konce války v autorově rodném Náchodě), Konec nylonového věku (novela), Smutek poručíka Borůvky (detektivní trilogie), Lvíče (román s detektivní zápletkou), Ze života české společnosti

Další autoři:

- **Milan Kundera** – 1929, Brno; Směšné lásky, Žert, Život je jinde, Nesnesitelná lehkost bytí (Toronto 1985)
- **Václav Havel** – 1963; Zahradní slavnost, Vyrozumění, Ztížena možnost soustředění, Audience, Vernisáž, Protest, Largo desolato, Asanace, Žebrácká opera
- **Ivan Klíma** – 1931; Milenci na jednu noc, Malomocní, Milostné léto
- **Karel Kryl** – 1944 – 1994; Hraje a zpívá Karel Kryl, Bratříčku zavírej vrátka, Kniška Karla Kryla, Sedm básniček na zrcadle
- **Ivan Martin Jirous** – 1944; Magorovy labutí písně

Období:

- Většině spisovatelů vzal režim možnost publikovat.
- Česká literatura 70. let se rozvíjí ve třech proudech:
 1. **Literatura oficiální**
 2. **Literatura samizdatová**
 - Vzniká ve vlasti, ale nesmí být vydávána tiskem. Šíří se v opisech, hlavně prostřednictvím různých samizdatových edic (edice Petlice a Kvart).
 - Vychází také samizdatové časopisy (Spektrum, Zebra, Vokno, Váhy, Prostor)
 3. **Literatura exilová**
 - Vzniká v cizině, tam také vychází tiskem.
 - Autoři mohou tvořit svobodně, bez cenzury, mají bohatší zdroje informací.

Josef Škvorecký

- Narozen 27. 9. 1924 v Náchodě, zemřel 3. ledna 2012 v Torontu.
- Český prozaik, esejista, překladatel a exilový nakladatel.
- Josef Škvorecký náleží k nejvýznamnějším poválečným českým prozaikům.
- Jeho románový epický cyklus s ústřední postavou Dannyho Smiřického je jedním z nejucelenějších prozaických svědectví o české společnosti od 40. let (dovedený až ke zkušenosti exilu po roce 1968) a o hledání nové integrity v "Novém světě."
- Náchod, odkud pochází, kde vystudoval a kde byl od roku 1943 nasazen v místní fabrice, je nerozlučně spjat s řadou jeho próz.
- Po válce absolvoval filozofickou fakultu University Karlovy, krátce učil na střední škole v Polici a Hořicích a po vojně (1951-53) se stal nakladatelským redaktorem.
- V letech 1956-58 působil jako redaktor nově založené revue Světová literatura.